

УЧАСТЬ ЦИВІЛЬНОГО ПОЗИВАЧА ТА ЦИВІЛЬНОГО ВІДПОВІДАЧА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Сумцова С., студентка гр. Юм-71

Кримінальний процес є за своїм змістом і характером досить складною і багатогранною галуззю, що детально регламентована законодавством та надає йому певної організованої системності.

Людина, яка потерпіла від посягання на своє життя, здоров'я, честь і гідність, а також на належне їй майно, потребує правового й соціального захисту, матеріальної та моральної підтримки. Конституцією України передбачено обов'язок держави щодо захисту людини, утвердження і забезпечення її прав та свобод.

В кримінальному процесі часто трапляються випадки, коли потерпіла особа зазнала матеріальної шкоди від заподіяного їй злочину.

В юридичній літературі дана потерпіла особа отримала назву – цивільний позивач. Цивільним позивачем визнається громадянин, підприємство, установа чи організація, які зазнали матеріальної шкоди від злочину і пред'явили вимогу про відшкодування збитків відповідно до чинного законодавства (ст. 50 Кримінально-процесуального Кодексу України, надалі КПК).

Надання потерпілому та цивільному позивачеві широких прав відповідає також і завданню щодо посилення боротьби із злочинністю. Активно захищаючи свої права та законні інтереси, потерпілий і цивільний позивач тим самим певною мірою сприяють слідчому і суду розкриттю злочину, викриттю винуватих, справедливому їх покаранню. Спільний розгляд кримінальної справи і цивільного позову зумовлений наявністю спільного юридичного факту, який є підставою для притягнення особи до кримінальної і цивільно-правової відповідальності в разі заподіяння шкоди. Спільний розгляд сприяє повноті, всебічності та об'єктивності дослідження обставин справи, швидшому відшкодуванню завданої злочином шкоди, полегшує можливість доказування підстав і розміру цивільного позову, забезпечує значну економію процес, витрат, що дає змогу запобігати дублюванню в роботі судів, яке є неминучим при окремому розгляді кримінальної справи і цивільного позову.

Проблемі відновленню майнових прав фізичних та юридичних осіб, відшкодуванню матеріальної шкоди, заподіяної злочином постійно приділяється увага, а останнім часом актуальність даного дослідження особливо зросла. Однак, у літературі й досі відсутня єдність поглядів на питання цивільного позову, що породжує негативні наслідки як для теорії, так і практики кримінального судочинства.

За існуючим загальним правилом, у випадку заподіяння шкоди злочинном головною формою (способом) її відшкодування є пред'явлення цивільного позову в кримінальному процесі. Ще з XVIII ст. у судову

практику ввійшов так званий з'єднаний процес, який передбачав можливість одночасного розгляду і вирішення як питань про кримінальну відповідальність, так і питання про відшкодування заподіяної злочином шкоди.

Позовна форма захисту порушених злочином прав та інтересів потерпілих осіб і на сьогодні залишається основною в науці про кримінальне судочинство та в кримінально - процесуальному законодавстві, як розгляд та вирішення цивільного позову в кримінальній справі.

Позовним способом захисту порушених злочином прав потерпілого є передбачене в ст. 28 КПК України право на заявлення і вирішення цивільного позову в кримінальному процесі.

Цивільний позов може бути розглянутий разом з кримінальною справою за умови, що матеріальна шкода, яка становить предмет позову, є наслідком розслідуваного злочину. Не підлягають розгляду в кримінальній справі позови за вимогами про відшкодування матеріальної шкоди, що не впливають з пред'явленого обвинувачення.

При розгляді кримінальної справи суд зобов'язаний на основі всебічного, повного й об'єктивного дослідження обставин справи з'ясувати характер і розмір матеріальної шкоди, заподіяної злочином, наявність причинного зв'язку між вчиненням і шкодою, що настала, роль і ступінь участі кожного з підсудних в її заподіянні, а також, чи відшкодовано її повністю або частково до судового розгляду справи, і у вирокі дати належну оцінку зазначеним обставинам.

В юридичній літературі ще не достатньо врегульований порядок відшкодування шкоди, яка завдана злочином, незважаючи на діючі норми в чинному КПК України. У Конституції України проголошується, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Реалізація цих та інших конституційних положень у кримінальному процесі пов'язана з необхідністю не тільки вдосконалення діяльності органів досудового розслідування, прокуратури, суду, адвокатури, а й розширення процесуальних прав учасників процесу, в тому числі й тих, які постраждали від злочинів, а також послідовного здійснення наявних прав.

Наук. керівник - Горєва Є.Ю., викладач кафедри права